

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

МАРИЈА МАЛИБРАН.

Чувени писац француски, Е Легуве, написао је књигу „Soixante ans de souvenirs“ (шестдесет година успомена).

Ко год чита те прекрасне успомене, пуне младишке ватре, не може веровати, да их је написао старац од осамдесет година.

Поред големога историјског значаја тих мемоара, они су занимљиви и као уметнички производ.

То није збирка материјала за касније повесничаре. То је низ историјских слика, које износе пред нас особе у њиховој правој величини, са свима њиховим врлинама и махнама.

Па како су тек занимљиве те особе!

Многе од њих „оставиле су трага у песку времена“, што је рекао Лонгфело, а ко га није оставио — тај под пером легувеовим ускршава собом и оно доба, кад је живео.

Легуве је необично много видео.

Са свима знаменитим особама овога века био је он у ближим одношајима.

Сликајући њих, он не приповеда само занимљиве ствари него просто ствара уметничке типове.

Прочитајте, на пример, одељак у његовим мемоарима под насловом „Марија Малибран.“ Ви не ћете наћи нигде ни у којој у књижевности тако савршен, психолошки истинит тип жене уметнице, као што ћете наћи у том маленом одељку.

Та слабуњава жена, природе веома осетљиве и јаке, с големом јачином воље, живела је само уметношћу и за уметност.

Она је на позорници толико улазила у своју улогу, да се са свим заборављала.

Један пут је беше споао толики страх у последњој сцени „Отела“, да је хтела побећи с позорнице. Кад је достиже сурови Црнац (а њега је играо други велики глумац Гарсија, њезин отац), она се поче бранити. Кад је он шчена за гушу — она га уједе за прст тако жестоко, да је морао зајаукнути од бола.

За њу пробе нису много важиле. Она никад није могла у напред регулисати своје кретање нити је знала, шта ће чинити у одсудном тренутку. Међу тим нема за цело више глумице, која је тако много радила око развитка свога дара као што је то чинила Малибран, и која би се тако мало уздала у своју снагу — као што се уздала она. Она се на позорници са свим преображавала, и играла је тако страшно — да је самом својом појавом електризовала публику.

И поред свега тога Малибран не беше ни најмање завидљива нити хвалисава.

Њен стан био је вазда пун људи, који су је поштовали; међу њима беху Ламартин, Виктор Иго, Алфред Мисе, итд. Она је разговарала с њима о свачему: о књижевности, коју је страшно волела, о ситницама, о политици; али никако није трпела, да јој се чине комплименти.

Један пут ће заподенути неко разговор о чувеној уметници Сонтаговој. „Ах, да је у мене њезин глас!“ — рећи ће Малибран. — „Њезин је глас, истина, леп, али она нема душе!“ — приметиће неко. — „Нема душе!“ — повика Малибран чисто срдито. „Боље реците, нема несреће. Она је сувише сретна, а у том

је њезина несрећа... Нека њу само снађе каква већа невоља, па ћете онда чути како ће зазвучати тај глас, који ви тако презорно називате лепим.“ — После годину дана Сонтагову збиља постигне та „већа невоља“, и кад је први пут за тим изишла на позорницу у трагичној улози до не Ане — њезин је тријумф био колосалан. „Ето видите, не рекох ли вам!“ — кликнула је Малибран.

Да могу, навео бих вам овде читаве прекрасне листове, на којима Легуве приповеда о уметничкој борби између ове велике уметнице и знаменитога пијанисте Талберга.

Борба се свршила тиме, да је Малибран, потресена електричним таласима тонова с клавира испод прстију свирача уметника, грозничаво заплакала. Њу су одмах уклонили у другу собу. (То је било у салону неког њиховог познаника) Али после неколико минута дође опет Малибран; главу

беше поносило дигла, а очи су јој грозничаво севале. „Хајдете, пратите ме!“ — викну она и на ново се отпоче чудновати „мегдан“. Она је отпевала четири песме једну за другом, са све већим жаром и заносом, док на послетку побледи и талбергово лице и облише га сузе, као год и њу пре неколико минута. „Никад нисам могао веровати“ — вели Легуве — „да уметност има толику моћ, колику видех у то двоје великих уметника, који до јуче беху непознати једно другом, а који су се на један мах показали једно другоме, борили се, електрисали једно другог и узајамно занесени подигли се на толике висине уметности, до којих се можда није ни један од њих до сад уздигао. . . .“

Ова знаменита жена умрла је скоро на позорници (иза кулиса), уз одушевљено клицање и пјескање публике, после свршенога концерта.

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(На добротворну цел. Шаљива игра у 3 чина, написао Милан Савић. Први пут приказана у Новоме Саду 20. фебруара о. г.)

Једва једанпут и са наше позорнице изворна шаљива игра као новитет! Сви смо се зарадовали, па и ја.

Ал' радост не беше дуга века. Кад сам се враћао с представе, обузеше ме неке крупне мисли. Све хоћу да се запитам: како да судим о комаду и успеху његову; коме да се замерим, писцу или публици? Провала беше велика: учини ми се криво и од њега и од ње, само у први мах не могах се решити, кога више да осудим.

Кад сам боље промислио, учинило ми се, да сам на чисто. Рекао бих, да је кривице и с једне и с друге стране, и то готово подједнако. Писац као да је погрешно, што је онако неумивен и алкав пред публику изишао, . . а она опет као да није морала узети улогу осетљиве даме, те скрити очи и од онога, што доиста вреди. Ипак је било момената, да и поред деранжираних спољашњости загледа у чистину душе пишчеве!

Ја не ћу тако од ока и преко рамена! Ја

ћу својим старим путем, и ако сам уверен, да тим не ћу угодити ни писцу ни публици. Погодим ли истину, биће ми милија, но ма како признање.

На првом кораку сусретамо предмет самога дела. То је некако основна тачка, и њу ваља проценити.

Предмет је обичан, ал' на необичној штафажи. Женска задруга приређује представу у корист сирочади. Цел је племенита и лепа, средство је згодно, па се стекло и старо и младо, да око тога прионе.

Наравно, да ни ту није она узвишена цел једини и главни мотор. У свету је увек људи свакојаке врсте. Има их свугде и таквих, који хоће сваком приликом да се сете својих личних интереса. И дилетанска представа је така згода, па би ли ти људи могли то пропустити? У друштву је нестрпених матера са својим удавачама; ту је лепа прилика познанству и зближењу с младим људима, а од тога је до женидбе и удаје само један корак. . .

Па и тај корак је у полу лакши. Представа је згодна за истицање и интригу, па коме је до тога, и коме подноси, ето му је. И доиста ма-

тере се сплеткама јагме за зетове, кћери им се истичу и препиру о првенство, и тиме дође до сукоба. Само две младе, красне девојчице нису у томе колу; не знају те мутне изворе; не осврћу се на своје личне интересе, него раде како им њихово чисто, непоковано срце заповеда. Не истичу се, не хвале се, не јагме се, не захватају у ону просту борбу, не прелазе границе девојачке скромности, па баш тиме победе. Оне се удају по жељи срца свога, а напори и интриге нестрпених намигуша и њихових матера остају без успеха.

Из овог кратког нацрта види се, да је пишчев предмет згодно изабран и достојан драмске обраде. Већ у зачетку своме има све услове за живот као драмски организам ма које врсте. Прођимо му нарав, па ћемо видети да је тако.

Прво је природност, т. ј. верност и истина, и понајпре нам ваља запитати, да ли је писац имао право, што је и у наше друштво уплео такве људе, који и у најсветије цели уносе своје личне интересе и недостојне намере? Има ли и у нас примера, да ће мати и кћи у тако свечаним тренуцима, а тако ниским начином поћи у борбу за свој интерес? Има ли и у нас жена, које ће у атар своје кћери интригирати против туђе, и има ли и у нас девојака, које не ће презрети ни подло средство, да се само над другима узвисе?

На то питање може се са свим позитивно одговорити. Тога је свугде; тога је и у нас, и тога ће увек бити. Метимо руку на срце, па се запитајмо, идемо ли сви ми увек само за то у цркву, да се богу молимо, или има томе погледкада и других, често и веома ниских мотива?.... Нека ми ко протумачи, за што се баш балови приређују, кад ваља покупити новаца за сиромашне ђаке, за погорелце, рањенике, и т. д.?.. Идемо ли баш сви ми на изборе чистим срцем, или носимо уза се по гдекада и неку количину себичних мисли? . . . Питајмо се, за што нам она узвишена цел није једини мотор, који нас креће на дело, и за што у много и много прилика мора бити и неког нашег — ма и најмањег — личног интереса, који нас на то пусира? А кад то признамо код нас свију, онда морамо још пре признати, да има и нижих људи од нас, који ће и даље ићи — да дакле и међу нашим матерама и међу нашим кћерима може бити и таквих, које ће баш такве прилике вребати, да их за своје цели употребе. По томе ти створови нису фикције него живи типови из човечанства, па баш и из наше средине.

Друго је питање, ваља ли ту погрешку и у нас озбиљно схватити, и треба ли се против ње борити, — а то ће у нашој прилици толико рећи: је ли та погрешка од таког замашаја, да

је ваља изнети пред јавни форум, да је он осуди.

И на то се питање мора позитивно одговорити. Све врлине и погрешке људске, које потичу из нутарње природе човечје, ваља да су предмет озбиљног посматрања. Осим школе, цркве, закона и других установа бави се тиме и литература и вештина, па једно диже, а друго жигоше и тиме човечанству помаже. Што умакне школе, цркви и закону, то дође пред јаван форум, и ту нађе свога судију.

Тако је и с овим предметом. Човек себичан и лабавих назора већ је сам за себе прекора достојан, а где та његова погрешка захвати и око себе, где се колидира са честитим смеровима и најбитнијим интересима било једнога човека или целог друштва — ту је он сваке осуде достојан. Која жена у свакој прилици рачуна, па се у томе и ниских срестава послужи, та је увек крива и заслужује казан. Где је не може дохватити закон, нека је дохвати јаван судија, нека је изобличи и жигоше као пример другима.

И ако не спада управо овамо, сетих се овом приликом некога преговора Савићевом делу, који показује малицију. Публика и приказ забравили дело, па вичу писцу: „Врачу, исцели се сам . . . ти нам не можеш бити судија!“ . . .

(Наставиће се.)

(Недељни ред позоришних представа). У уторак 4. марта: „*Марија Стјуартова*.“ Жалосна игра у 5 чинова, од Ф. Шилера, превео С. Д. К. — У четвртак 6. марта *први пут*: „*Добре воље*“. Шаљива игра у 4 чина, написао Милан Савић. — У суботу 8. марта: „*Марки Вилмер*“. Позоришна игра у 4 чина, од Ж. Санда. С француског. — У недељу 9. марта: „*Сабља Краљевића Марка*“. Алегорија у 2 раздела, од Јована Борђевића и А. Хаџића, музика од Д. Јенка

СИТНИЦЕ.

(*Шаљива варалица*.) Између многих „чудотворних“ лекова, помада и водица, што се често оглашују по новинама, огласи некакав шаљивчина: како је пронашао и продаје само за једну форинту „Сигуран лек од ружних снова“. Наравно да се одмах нашло доста лакоумних људи, који послаше паре и заискаше тај нови лек. Шаљивчина је метнуо новце у џеп, а својим муштеријама одговорио је кратким писамцетом у две речи: „Немојте спавати!“

(*Во*.) Неком сељаку отме се во. Неки фини младић, бегајући испред вола, улети у помодну радњу и викну: „Ево, вола!“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

40. ПРЕСТАВА.

ВАН ПРЕПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 2. МАРТА 1886.

С НОВОМ ПОДЕЛОМ УЛОГА:

ВАМПИР И ЧИЗМАР.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, ПО Ј. СИГЕТИЈУ ПРЕРАДИО Ј. ЂОРЂЕВИЋ.

ОСОБЕ:

Спахија	Милојевић.
Доктор	Ђурђевић.
Мајстор Ђира	Миљковић.
Перса, жена му	Ј. Добриновићка.
Анка, кћи му	Д. Бандобранска.
Миша, чизмарски шегрт	Добриновић.
Ставра, трговац	Банџ.
Влајко, тотор мишин	Васиљевић.
Биров	Лазић.
Први } сељак	Петровић.
Други }	Димитријевић.
Прва } жена	С. Миљковићева.
Друга }	Д. Николићева.
Шпицер	Марковић.
Пандур	Кестерчанек.

Први и други чин збива се у кући мајстор-Ђириној; трећи чин у спахинском двору: почетак у чељадској, а свршетак у спахинској соби. — Збива се у српском селу близу Новог Сада.

У уторак 4. марта: „МАРИЈА СТУАРТОВА.“ Жалосна игра у 5 чинова,
од Ф. Шилера, превео С. Д. К.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5
после подне, а у вече на каси.

Ко од наших поштованих претиплатника жели своја места и за ову представу задржати,
нека се изволи тога ради пријавити у писарници позор. најдуже до 11 сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10¹/₄ САХАТА.